

एकमेकतराभावइत्येतेषामन्योन्यसापेक्षसिद्धित्वेनानात्मत्वंदर्शयति तथाहि दृश्यंविनातत्पतीत्यनुमेयंकरणंनसिद्ध्यति नापिद्रष्टा नचतद्विना
करणप्रवृत्त्यनुमेयस्तदधिष्ठातासूर्यादिःनचतंविनाकरणंप्रवर्तते नचतद्विनादृश्यमित्येवमेकतरस्याभावेएकंनोपलभामहे तत्रतदातत्रितयमालोचना
त्मकेनप्रत्ययेनयोवेदसाक्षितयापश्यति सपरमात्माआश्रयः तेषामपिपरस्परमाश्रयत्वमस्येवेतितद्व्यवच्छेदार्थंविशेषणम् स्वाश्रयः अनन्याश्रयः
सचासावन्येषामाश्रयश्चेति तथाचभगवान्वक्ष्यति दृग्रूपमार्कंवपुरत्ररंध्रेपरस्परंसिद्ध्यतियःस्वतःखे आत्मायदेषामपरोयआद्यःस्वयाऽनुभूत्याऽ
खिलसिद्धसिद्धिरिति एतेनैवव्यभिचारित्वात्तेषांमायामयत्वमप्युक्तम् अतएवपुरुषावयवैर्लोकाःसपालाःपूर्वकल्पिताः लोकैरमुष्यावयवाः
सपालैरित्यनेनोक्तोविरोधोपिपरित्यक्तः ॥ ९ ॥ उक्तमेवाध्यात्मादिविभागंप्रपंचयन् यदुताहंत्वयापृष्टोवैराजात्पुरुषादिदम् यथाऽसीत्तदुपाख्या

एकमेकतराभावेयदानोपलभामहे ॥ त्रितयंतत्रयोवेदसआत्मास्वाश्रयाश्रयः ॥ ९ ॥ पुरुषोऽंविनिर्भिद्य
दाऽसौसविनिर्गतः ॥ आत्मनोऽयनमन्विच्छन्नपोऽस्माक्षीच्छुचिःशुचीः ॥ १० ॥ तास्ववात्सीत्स्वसृष्टासुसहस्र
परिवत्सरान् ॥ तेननारायणोनामयदापःपुरुषोद्भवाः ॥ ११ ॥ द्रव्यंकर्मचकालश्चस्वभावोजीवएवच ॥ यदनु
ग्रहतःसंतिनसंतियदुपेक्षया ॥ १२ ॥ एकोनानात्वमन्विच्छन्नयोगतल्पात्समुत्थितः ॥ वीर्यंहिरण्मयंदेवोमाय
याव्यसृजत्रिधा ॥ १३ ॥ अधिदैवमथाध्यात्ममधिभूतमितिप्रभुः ॥ अथैकंपौरुषंवीर्यंत्रिधाभिद्यततच्छृणु ॥
॥ १४ ॥ अंतःशरीरआकाशात्पुरुषस्यविचेष्टतः ॥ ओजःसहोबलंजज्ञेततःप्राणोमहानसुः ॥ १५ ॥

स्यइतियत्यतिज्ञातंतदुत्पत्तिप्रकारमाह पुरुषइत्यादिना पुरुषोवैराजः अंविनिर्भिद्यपृथक्कृत्य विनिर्गतः पृथक्स्थितइत्यर्थः अयनंस्थानमन्वि
च्छन्नविमृशन् यतःशुचिःस्वयमतःशुचीः शुद्धाःअपः गर्भोदकसंज्ञाः अस्माक्षीत् ससर्ज ॥ १० ॥ अप्सुवासंनारायणनामनिरुक्त्यास्पष्टयति ते
न अप्सुवासेन यद्यस्मात्पुरुषोनरः तस्मादुद्भवोयासांताः नाराःआपोऽयनमस्येतिनारायणइत्यर्थः तदुक्तम् आपोनाराइतिप्रोक्ताआपोवैनरसून
वः अयनंतस्यताःपूर्वतेननारायणःस्मृतइति ॥ ११ ॥ तस्यप्रभावमाह द्रव्यमुपादानम् कर्मादीनिनिमित्तानि जीवोभोक्ता यस्यानुग्रहात्संति का
र्यक्षमाभवंतीत्यर्थः ॥ १२ ॥ योगएवतल्पंशय्या तस्मात् वीर्यंगर्भरूपंदेहंहिरण्मयमिवप्रकाशबहुलम् ॥ १३ ॥ तस्यैवप्रपंचः अथेत्यादिना १४ ॥
अंतःशरीरेयआकाशः तस्मात् क्रियाशक्त्यातत्रविविधंचेष्टमानस्यसतः ओजः इंद्रियशक्तिः सहोमनःशक्तिः बलंदेहशक्तिः ततःशक्त्यात्मका
त्सूक्ष्माद्रूपात् प्राणःसूत्राख्यःमहान्मुख्यः असुःप्राणःसर्वेषाम् ॥ १५ ॥